

KOMUNIKACJA W NAUCZANIU ZDALNYM NA PRZYKŁADZIE PLATFORMY LMS ILIAS

Małgorzata GAWLIK-KOBYLIŃSKA*

* Wydział Bezpieczeństwa Narodowego, Akademia Obrony Narodowej
e-mail: m.kobylińska@aon.edu.pl

Artykuł wpłynął do redakcji 09.01.2014 r., Zweryfikowaną i poprawioną wersję po recenzjach i korekcie otrzymano w sierpniu 2014 r.

© Zeszyty Naukowe WSOWL

*Narzędzia kształcenia na odległość oprócz tego, że wspomagają i wspierają procesy nau-
czenia i uczenia się, różnicują oraz wzbogacają formę komunikacji pomiędzy wszystkimi uczestni-
kami procesu dydaktycznego. Forma komunikacji jest jednak ściśle uzależniona od danego narzę-
dzia, jakie jest wykorzystywane, zwłaszcza od jego funkcjonalności. Celem artykułu jest omówie-
nie zagadnień dotyczących komunikacji z wykorzystaniem platformy LMS ILIAS w nauczaniu
mieszanym. W artykule szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom, takim jak netykieta oraz
funkcje komunikatów w sieci. Poruszane zagadnienia mogą okazać się użyteczne dla osób projek-
tujących kursy e-learningowe, nauczycieli akademickich, czy trenerów.*

Słowa kluczowe: nauczanie na odległość, komunikacja społeczna, platforma LMS ILIAS, netykieta

WSTĘP

Pojęcie „komunikowanie” pochodzi od łacińskiego czasownika *communico*, *communicare* (uczynić wspólnym, połączyć; udzielić komuś wiadomości, naradzać się) oraz rzeczownika *communio* (wspólność, poczucie łączności)¹. W kontekście wielu de-
finicji komunikacji, B. Dobek-Ostrowska definiuje komunikację jako „proces porozu-
miewania się jednostek, grup lub instytucji, których celem jest wymiana myśli i dziele-
nie się wiedzą, informacjami oraz ideami. Proces ten odbywa się na różnych pozio-
mach, przy użyciu zróżnicowanych środków i wywołuje określone skutki”².

Komunikacja może przyjmować różne formy (werbalna oraz niewerbalna) i być
realizowana z wykorzystaniem różnych mediów³. Analiza języka funkcjonującego
w obrębie medium, jakim może być urządzenie stacjonarne lub mobilne, jest podstawą
efektywnej komunikacji. Istnieje bowiem oczywista korelacja między charakterem
środka przekazu a samym przekazem. Korelacja ta wynika z właściwości medium,

¹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, pod red. Jan Tokarski, PWN, Warszawa 1980, s. 374-375.

² B. Dobek-Ostrowska, *Podstawy komunikacji społecznej*. Wydawnictwo Astrum, Wrocław 2002, s. 13.

³ R. Adler, L. Rosenfeld, R. Proctor *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się*, Dom Wy-
dawniczy Rebis, Poznań 2007, s. 456.

a także ze specyfiki podmiotów uczestniczących w akcie komunikacji⁴. Takie ujęcie zagadnienia komunikacji pozwala na stwierdzenie, iż w jakichkolwiek przejawach ludzkiej działalności, w tym kształceniu na odległość, komunikacja będzie posiadała specyficzną jakość. Warto zaznaczyć, że Internet, jako medium symetryczne, nie jest jedynie środkiem przekazu, a ukierunkowanym na dialog narzędziem komunikacji⁵.

W zależności od rodzaju medium, przyjętych celów nauczania, repertuaru środków dydaktycznych, szeroko pojętych możliwości osób uczących się, narzuconych przez organizację norm, pomysłowości i możliwości nauczyciela, proces dydaktyczny może być realizowany:

- tradycyjnie (stacjonarny), w przypadku którego w głównej mierze nauczyciel przekazuje informacje;
- całkowicie zdalnie (uczenie się z wykorzystaniem zasobów elektronicznych projektowanych w rzeczywistości wirtualnej⁶, ujmowany potocznie jako e-learning, a w niektórych podejściach jest określany jako Advanced Distributed Learning - ADL⁷);
- w sposób mieszany – nazwany zamiennie hybrydowym, komplementarnym lub blended learning (b-learning), w którym zarówno nauczyciel, jak i narzędzia technologii informacyjno-komunikacyjnej stanowią medium.

Są to sposoby, za pomocą których można dokonywać prezentacji materiału dydaktycznego, wprowadzać nauczanie problemowe (np. analiza przypadków, gry dydaktyczne), zadania projektowe (np. opisywanie doświadczeń, analizę obserwacji), a także rozwiązywać na bieżąco problemy związane z zajęciami. W formach mieszanej i zdalnej można uwzględnić rozmaite narzędzia oraz metody nauczania, takie jak mobile learning (m-learning - ML)⁸, Computer Based Training - CBT⁹, Authoring Tools¹⁰, online learning (włączając Collaborative Learning¹¹, WBT¹², Web 2.0/Social Media¹³, Live Web Training/Virtual Classroom¹⁴, Online Tutoring/Online Training¹⁵ oraz LCMS

⁴ T. Goban-Klas, P. Sienkiewicz, *Spółeczeństwo informacyjne: szanse, wyzwania, zagrożenia*, FPT, Kraków 1999, s. 47.

⁵ J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa, 2006, s. 98.

⁶ *Rzeczywistość wirtualna (ang. Virtual Reality - VR) oznacza wszystko to, co wygląda realistycznie, jest odczuwane realistycznie oraz działa lub zachowuje się realistycznie, aczkolwiek realistyczne w rzeczywistości nie jest (obserwujemy tutaj wewnętrzną sprzeczność tego sformułowania. Juszczyk, J., Komunikacja człowieka z mediami*, Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice-Warszawa 1998, s. 80.

⁷ U. Gysel, J.A. Krinock, *Advanced Distributed Learning and Community*. Information Security. [in:] "An International Journal", vol. 14, 145-155, 2004.

⁸ *ML (Mobile Learning)* – uczenie się z wykorzystaniem technologii mobilnych (przyp. aut.).

⁹ *CBT (ComputerBased Training)* – nauczanie z wykorzystaniem technologii komputerowych (przyp. aut.).

¹⁰ *Authoring Tools* – narzędzia autorskie służące do przygotowywania materiałów (przyp. aut.).

¹¹ *Collaborative Learning* – uczenie się w kolaboracyjne, w grupie (przyp. aut.).

¹² *WBT (Web Based Training)* – nauczanie/szkolenie z wykorzystaniem Internetu.

¹³ *Social Media* – media społecznościowe, które mogą być wykorzystywane do upowszechniania wiedzy, uczenia się społecznościowego (*social learning*) (przyp. aut.).

¹⁴ *Live Web Training/Virtual Classroom* – prowadzenie szkoleń z wykorzystaniem narzędzi umożliwiających rejestrację obrazu w czasie rzeczywistym oraz współdzielenie materiałów dydaktycznych w formie elektronicznej (przyp. aut.).

(LMC)¹⁶. W tym miejscu należy zaznaczyć, że niektóre z podanych określeń nie są tłumaczone na język polski – a o stosowaniu zapożyczeń (anglicyzmów) w języku ojczystym decyduje najczęściej kryterium uzualne. W dowolnie zaprojektowanym procesie dydaktycznym, w którejkolwiek z form, projektowanie procesu dydaktycznego powinno w sposób szczególny uwzględniać kwestię jakości komunikacji internetowej, która jest odmienna ze względu na to, iż ma miejsce w środowisku wirtualnym i odbywa się z wykorzystaniem narzędzi platformy takich jak: forum, chat, e-mail. Skuteczna komunikacja decyduje bowiem o sukcesie przedsięwzięcia dydaktycznego, a przede wszystkim jest jednym z czynników motywujących do podjęcia wysiłku edukacyjnego¹⁷.

1. KOMUNIKACJA WIRTUALNA NA PLATFORMIE EDUKACYJNEJ LMS ILIAS

Powszechnym narzędziem wykorzystywanym do celów dydaktycznych, tworzących tak zwane wirtualne środowisko nauczania, są platformy e-learningowe (popularne z nich to: Moodle, ILIAS, Dokeos, Blackboard). Posiadają one wspólną cechę, a mianowicie zawierają w swoim oprogramowaniu podstawowe narzędzia komunikacji internetowej, które „ożywiają”, uatrakcyjniają, a przede wszystkim wspomagają proces uczenia się. W środowisku wojskowym, oprócz platformy Moodle, znanym oprogramowaniem jest LMS ILIAS¹⁸. Wykorzystywany jest on w Polsce przez Akademię Obrony Narodowej w Warszawie, Akademię Morską w Gdyni, Centrum Szkolenia Sił Połączonych w Bydgoszczy, a także za granicą np. przez European Security and Defence College, Uniwersytet Helmuta Schmidta w Hamburgu, NATO HQ Supreme Allied Command Transformation (SACT) w Norfolk i w Akademiach Obrony w Estonii, Gruzji czy Rumunii¹⁹. Narzędzia komunikacji internetowej zostaną przedstawione na przykładzie właśnie tej platformy.

Platforma jest oprogramowaniem typu otwartego (*open source*), które oprócz możliwości tworzenia modułów nauczania, z funkcją analizy postępów użytkowników szkolenia (testy, ankiety, raporty), dostarcza również zaawansowane funkcje pozwalające w intuicyjny sposób zarządzać treścią i multimediami oraz projektować interakcje pomiędzy uczestnikami procesu dydaktycznego. Platforma umożliwia również udostępnianie plików w dowolnym formacie, a także współtworzenie i współdzielenie bazy wiedzy. Zakres funkcjonalności platformy LMS ILIAS można łatwo rozbudowywać i spersonalizować.

¹⁵ *Online Tutoring/Online Training* - szkolenie online prowadzone przez tutora/nauczyciela oraz szkolenie online (w ogólnym ujęciu) (przyp. aut.).

¹⁶ *LMS – Learning Management System* – system zarządzania procesem uczenia się. *LCMS– Learning Content Management System* - system zarządzania treściami szkoleniowymi (przyp. aut.).

¹⁷ W literaturze światowej oraz polskiej dotyczącej tej tematyki na szczególną uwagę zasługuje dorobek norweskich praktyków edukacji na odległość G. Isakena, P.A. Rarnberga, A. Berg-Nilsena z 2004 r. z Laboratorium *ADL Lab* w Norwegii, oraz artykuły i materiały online A. Wierzbickiej z 2010 r.

¹⁸ *ILIAS, IntegriertesLern-, Informations- undArbeitskooperations System* - w języku niemieckim: platforma/system zarządzania treścią typu open source służący do zarządzania uczestnikami i procesem szkoleniowym. Wspomaga tworzenie stron z treściami edukacyjnym. Strona internetowa ILIAS, [online] [dostęp: 2013]. Dostępny w Internecie: www.ilias.de.

¹⁹ ISN Training & ADL Competence Center TACC: ILIAS users in defense and security organizations. ISN, 2012, [online]. [dostęp: 25.06.2013]. Dostępny w Internecie: [www.isn.ethz.ch/content/.../file/ILIAS %20users.pdf](http://www.isn.ethz.ch/content/.../file/ILIAS%20users.pdf).

Narzędzia komunikacyjne platformy LMS ILIAS obejmują środki komunikacji zarówno synchronicznej, jak i asynchronicznej:

- forum dyskusyjne;
- e-mail wysyłany w ramach LMS, jak i przekierowywany na adres e-mail uczestnika;
- komunikat systemowy;
- komentarze publiczne.

W polskiej literaturze komunikacja w edukacji prowadzonej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych została szczegółowo opisana przez E. Lubinę w 2005 r. Autorka dokonując charakterystyk obecnych w nauczaniu zdalnym komunikacji językowej oraz komunikacji internetowej, wskazała na możliwości projektowania komunikatów w taki sposób, aby były one skuteczne²⁰. K. Ożóg z kolei wskazuje, iż komunikacja językowa posiada cztery kody obejmujące różne znaki: foniczne (brzmieniowe), prozodyczne (intonacyjne), kinetyczne (dotyczące gestykulacji i mimiki osoby mówiącej) oraz proksemiczne (określające odległość bezpośrednią między osobami)²¹. Natomiast w komunikacji internetowej brakuje kodów - istotna jest tylko treść. Intonacja, gesty i mimika zostają zastąpione różnego typu znakami, które w bardzo ograniczonym stopniu oddają treść pozawerbalną. Dodatkowo, dystans społeczny, fizyczny i psychologiczny (opisywany przez E. Halla już w 1966 r. jako podstawowy komponent komunikacji²²) w sieci jest pojęciem względnym, a jego znaczenie w samym procesie komunikacji nie jest zbyt mocno akcentowane²³. Dokonując dalszej charakterystyki języka w edukacji zdalnej, należy podkreślić, że w stosunku do mowy język pisany ma charakter wtórny²⁴.

Projektując zasoby edukacyjne oraz interakcje pomiędzy wszystkimi członkami procesu dydaktycznego, warto wskazać, że posługiwanie się mediami – technologiami informacyjno-komunikacyjnymi generuje powstawanie specyficznego języka, który może zostać określony jako socjolekt Internetu. Nie jest to język ani pisany, ani mówiony. Stwierdzenie to należy rozumieć w ten sposób, iż jest on językiem pisany, ale ze względu na warunki, w jakich jest tworzony i stosowany (krótkie teksty, czaty), w swojej formie przypomina on bardziej język mówiony - szybki, skrótowy, lapidarny. W artykule *Pogawędka internetowa – między językiem mówionym a pisany* M. Uździcka zaznacza, iż *język Internetu jest obszarem, na którym wzajemnie przenikają się różne odmiany stylowe i funkcjonalne polszczyzny ogólnej. Wynika to niewątpliwie po pierwsze, z wielości sposobów komunikowania się w Internecie, którym odpowiadają różne odmiany języka, po drugie, z nowej jakości komunikowania się, która nie*

²⁰ E. Lubina *Ewolucja języka edukacji zdalnej*, [w:] „E-mentor”, nr 4/2005, [online]. [dostęp: 10.05.2013]. Dostępny w Internecie: http://www.e-mentor.edu.pl/artykul_v2.php?numer=11&id=190.

²¹ E. Lubina, *Ewolucja języka edukacji zdalnej*, [w:] „E-mentor”, nr 4/2005, [online]. [dostęp: 11.02.2013]. Dostępny w Internecie: http://www.e-mentor.edu.pl/artykul_v2.php?numer=11&id=190, cyt. za K. Ożóg, *Ustna odmiana języka ogólnego*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, pod red. J. Bartmiński, t.2, Wrocław 1993, s. 236.

²² E.T. Hall: *Ukryty wymiar*, Muza SA, Warszawa 2001, s. 149-162.

²³ Tamże.

²⁴ S. Juszczyk, *Komunikacja człowieka z mediami*, [w:] *Edukacja medialna*, pod red. J. Gajda, S. Juszczyk, B. Siemieniecki, K. Wenta, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 208.

odpowiada dotychczasowym standardom²⁵. Co więcej, język Internetu permanentnie zmienia się, ewoluuje niezwykle dynamicznie i trudno jest określić panujące w nim reguły. Bardzo częste akronimy, neologizmy, zapożyczenia, a głównie anglicyzmy, takie jak: *logować się*, *interfejs użytkownika*, skróty (*komp*, *net*), akronimy (*thx*, *btw*, *imho*) sprawiają, że język nowych technologii ewoluje wraz z pojawianiem się kolejnych innowacji technologicznych²⁶. Dodatkowym elementem poniekąd upraszczającym komunikację są emotikony, które w sposób ogólny i lapidarny nadają znaczenie emocjonalne wyrażonej treści. Według E. Lubiny, emotikony, jako niewerbalna forma ekspresji, są zjawiskiem ulokowanym na styku słowa i znaku: nie posiadają kształtu słowa, ale mają jego bogactwo znaczeniowe. Spełniają jednocześnie podstawowe kryterium nowoczesnego języka – szybkość i nośność informacyjną²⁷. Jak słusznie zauważa W. Burszta język Internetu jest językiem *instant*, w którym *wystarczy dolać wrzątku, zamieszać i gotowe*²⁸. W związku z powyższymi kwestiami, każdego użytkownika platformy akademickiej obowiązuje tak zwana netykieta (etykieta internetowa, internetowy kodeks zachowania, elektroniczny *savoir-vivre*)²⁹. Czym jest netykieta? Według W.J. Bobera *...netykieta to jeden z wielu neologizmów, do których powstania przyczynił się rozwój komputeryzacji. Słowo to oznacza tyle, co „etykieta sieciowa”. Uważa się, że z podstawowymi zasadami netykiety powinien zapoznać się każdy początkujący użytkownik sieci*³⁰. Netykieta jest szczególnie istotna dla uregulowania zasad komunikacji podczas prowadzenia zajęć zdalnych. Nie są to jednak regulacje mające charakter przepisów prawnych, a jedynie umowne zasady mające ułatwić życie i funkcjonowanie w sieci wszystkim internautom. Warto nadmienić, że autorką pierwszego szczegółowego kodeksu netykiety jest Arlene H. Rinaldi z Florida Atlantic University³¹. Netykieta dotyczy unikania zachowań, takich jak: spamowanie (np. wysyłanie niechcianych linków do stron); wysyłanie „łańcuszków szczęścia”; wysyłanie e-maili do wielu osób jednocześnie z jawnymi adresami poczty elektronicznej - należy wówczas stosować kopię ukrytą; pisanie nie na temat; powtarzanie wątków (zwłaszcza gdy forum posiada funkcję edycji postu); *flooding* (wielokrotnego wysłanie tej samej wiadomości lub wielu różnych wiadomości w bardzo krótkich odstępach czasu, na kilka for jednocześnie); zaczepianie, nagabywanie osób, które sobie tego nie życzą. W celu ułatwienia komuni-

²⁵ M. Uździcka, *Pogawędka internetowa – między językiem mówionym a pisanim*, [w:] *Język @ multimedia*, pod red. A. Dytman-Stasięńko, J. Stasięńki, Wrocław 2005, s. 503.

²⁶ K. Ożóg, *Ustna odmiana języka ogólnego*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, pod red. J. Bartmiński, t. 2, Wrocław 1993, s. 236.

²⁷ E. Lubina *Ewolucja języka edukacji zdalnej*, [w:] „E-mentor”, nr 4/2005, [online]. [dostęp: 2013]. Dostępny w Internecie: http://www.e-mentor.edu.pl/artukul_v2.php?numer=11&id=190.

²⁸ A. Martens, Wykład online/prezentacja: *Zasady komunikacji internetowej*, [online]. [dostęp: 2013]. Dostępny w Internecie: www.slideserve.com/xandy/zasady-komunikacji-internetowej, cyt. za: *Ekran. Mit. Rzeczywistość*, pod red. W. Burszta, Wydawnictwo Książkowe „Twój Styl”, Warszawa 2003, s. 174.

²⁹ Niezwykle obszerne i interesujące opracowanie zagadnienia netykiety jest autorstwa G. Kubasa, *Netykieta – kodeks etyczny czy prawo Internetu*, Kraków, INiB UJ, 2004, [online]. [dostęp: 2013]. Dostępny w Internecie: http://www.netykieta.dlawas.net/mgr_G.Kubas-NetykietaKodeks_Etyczny_Czy_Prawo_Internetu.pdf.

³⁰ W. J. Bober, *Powinność w świecie cyfrowym. Etyka komputerowa w świetle współczesnej filozofii moralnej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne Sp. z o.o., Warszawa 2008, s. 117.

³¹ Informacje na ten temat można znaleźć na stronie internetowej *The Net: User Guidelines and Netiquette*, [online]. [dostęp: 2013]. Dostępny w Internecie: <http://courses.cs.vt.edu/~cs3604/lib/Netiquette/Rinaldi/>.

kacji pomiędzy użytkownikami platformy należy wprowadzić ustalone reguły korzystania z forum, czatu, bądź e-maila.

2. ZASADY KOMUNIKACJI NA PLATFORMIE EDUKACYJNEJ

Prowadzenie zajęć w trybie mieszanym lub całkowicie zdalnym wiąże się z przestrzeganiem reguł netykiety, która aplikowana jest do najczęściej wykorzystywanych środków komunikacji znajdujących się na platformie LMS ILIAS: forum, czat, e-mail wewnętrzny. A. Martens proponuje zamieszczanie na platformie reguł zachowania, które mogą usprawnić komunikację pomiędzy wszystkimi użytkownikami platformy, korzystających z forum, czatu lub e-maila. Reguły te są następujące³²:

Forum/czat:

- zapoznać się z regulaminem grupy;
- zapoznać się z FAQ lub istniejącymi wątkami przed zadaniem pytania;
- odpowiednio tytułować nowe wątki;
- przestrzegać zasad dotyczących polskich znaków diakrytycznych;
- zachowywać się kulturalnie, nie obrażać innych i nie marnować ich czasu;
- używać emotikony z rozważą i nie dodawać do wypowiedzi zbędnej grafiki (która powinna wspomagać przekaz, a nie rozpraszać, czy utrudniać zrozumienie komunikatu);
- zwracać się po imieniu lub po nicku, choć to zależy od zwyczajów panujących na danym forum i zażyłości pomiędzy jego użytkownikami.

E-mail:

- pocztę należy sprawdzać regularnie;
- nie powinno się wysyłać dużych plików, trzeba je spakować (np. format zip) lub, jeśli są wyjątkowo duże, umieścić na którymś z serwisów przeznaczonych do przekazywania tego typu plików (np. sendspace.pl, rapidshare.com);
- nie należy rozsyłać spamu (reklam, niepotrzebnych linków itp.);
- należy tytułować w sposób jasny, klarowny swoje maile;
- maile powinny być w formacie tekstowym, a nie html, ponieważ są wtedy mniejsze, a tekst jednolity;
- wiadomości powinny być przejrzyste.

Oprócz przestrzegania zasad netykiety należy pamiętać, że komunikaty generowane na platformie edukacyjnej powinny posiadać dwie szczególne cechy: zachowanie dystansu oraz nasycenie informacją. W jaki sposób zatem tworzyć komunikaty w sieci? A. Martens wskazuje, iż należy w tym zakresie uwzględnić dwie funkcje komunikatów: informacyjną oraz pozainformacyjną³³. Funkcja informacyjna ma na celu przekazanie konkretnych wiadomości w formie opisowej, np. *Kurs składa się z części teoretycznej oraz interaktywnej części praktycznej, zawierającej ćwiczenia do każdego omawianego tematu*. Natomiast funkcja pozainformacyjna jest składową kilku innych funk-

³² A. Martens, Wykład online/prezentacja: *Zasady komunikacji internetowej*, [online]. [dostęp: 10.08.2013]. Dostępny w Internecie: www.slideserve.com/xandy/zasady-komunikacji-internetowej.

³³ Tamże.

cji: impresywnej, sprawczej, ekspresywnej, metajęzykowej oraz kreatywnej³⁴. Podane za Martens przykłady mają na celu zobrazowanie ich znaczenia:

- funkcja impresywna (nakłaniająca), np. Ponieważ ćwiczeń jest dużo, radzę Państwu wykonywać je na bieżąco, żeby uniknąć nagromadzenia materiału pod koniec semestru;
- funkcja sprawcza, np. Witam Państwa serdecznie i zapraszam do dyskusji na forum, dzisiejszy temat to:...;
- funkcja ekspresywna, np. Liczę na Państwa wyrozumiałość, jeśli zdarzą mi się jakieś techniczne pomyłki na forum, ja też się tego dopiero uczę;
- funkcja metajęzykowa (podtrzymywanie więzi z odbiorcą), np. Chciałabym poznać Państwa opinie na temat poruszanego ostatnio na zajęciach problemu – wydaje mi się, że mieli Państwo ochotę kontynuować dyskusję, a zabrakło nam czasu;
- funkcja kreatywna, np. Wyobraźmy sobie, że znajdujemy się teraz na bezludnej wyspie, na której nie macie Państwo do dyspozycji nic poza kilkoma podstawowymi narzędziami... .

Uwzględniając wszelkie aspekty projektowania komunikacji w nauczaniu zdalnym, należy podkreślić, iż platformy edukacyjne, ze względu na ich przeznaczenie, powinny się różnić od pozostałych zasobów internetowych dbałością o poprawność językową i stanowić wzorcowo uporządkowaną przestrzeń komunikacyjną dla wszystkich jej użytkowników. Ponadto, każdy kto projektuje zasoby edukacyjne na platformie powinien unikać wiernego przeniesienia zajęć z sali wykładowej do przestrzeni wirtualnej. Wiąże się to z całkowitą reorganizacją komponowania procesu dydaktycznego, w którym medium będzie stanowiła platforma³⁵.

PODSUMOWANIE

Wykorzystanie narzędzi komunikacji zdalnej na platformie służy w głównej mierze realizacji zadań zespołowych. Jednak aby ta realizacja była skuteczna, należy zadbać o właściwą komunikację pomiędzy użytkownikami w danym środowisku nauczania. Skuteczny komunikat powinien zatem charakteryzować się konkretnością, czyli powinien nieść ze sobą przekaz związany z wykonaniem działania. Powinien również zostać zbudowany z uwzględnieniem panującej kultury organizacyjnej instytucji, która organizuje przedsięwzięcia związane z edukacją. Właściwie prowadzona komunikacja stanowi o powodzeniu procesu dydaktycznego, zatem budowanie skutecznej komunikacji pomiędzy uczestnikami procesu dydaktycznego wydaje się być szczególnym zadaniem dla nauczyciela.

Z uwagi na fakt, że dydaktycy coraz częściej korzystają z nowych technologii, w dobie rozwoju społeczeństwa informacyjnego³⁶ lub społeczeństwa sieci³⁷, wyrażane

³⁴ A. Martens, Wykład online/prezentacja: *Zasady komunikacji internetowej*, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: www.slideserve.com/xandy/zasady-komunikacji-internetowej.

³⁵ A. Wierzbicka, *Komunikacja i etykieta językowa na zajęciach on-line*, E-edukacja, 2010, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: http://www.e-edukacja.net/czwarta/_referaty/sesja_IIb/12_e-edukacja.pdf.

³⁶ Określenie społeczeństwo informacyjne (*johokashakai*) wprowadził w 1963 r. japoński etnolog Tadao Umehao, do którego spopularyzowania przyczynił się później Kenichi Koyama. Funkcjonowanie tego

są obawy, iż postęp technologiczny może doprowadzić do zniszczenia kultury języka. Internet, jako bardzo popularne medium kreuje modę, również językową, oswaja ze zmianą, wpływa na kształtowanie nawyków zachowania się - dysponuje zatem narzędziami, które nadają językowi nowy kształt. Wydaje się jednak, że te alarmujące głosy są nieco przesadzone - trzeba pamiętać, że media nie wytwarzają wzorców - one je upowszechniają i popychają język na drodze, którą ten już podąża³⁸. Z tego powodu dbałość o komunikację w wirtualnym środowisku nauczania jest więc niezwykle istotna, gdyż może skutecznie zapobiegać utrwalaniu nawyków używania nieodpowiednich form.

Warto zaznaczyć, że dla nauczycieli, trenerów nabywanie nowych umiejętności posługiwania się narzędziami platformy w celu organizacji pracy dydaktycznej, szeroko wpisuje się w koncepcję uczenia się przez całe życie. Koncepcja ta jest silnie związana z pedagogiką dorosłych (andragogiką), według której głównym zadaniem jest wychowanie nowego typu człowieka, charakteryzującego się twórczym i dynamicznym stosunkiem do życia i kultury - człowieka, który potrafi doskonalić sam siebie, zmieniać warunki życia i ulepszać je dla dobra społeczeństwa³⁹. Oznacza to, że dostosowywanie się do zmian jakie niesie dynamiczny rozwój technologii, integracja nowych rozwiązań, stają się koniecznością.

LITERATURA

1. Adler R., Rosenfeld L., Proctor R. *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się*. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2007.
2. Aitchinson J. *Ziarna mowy*, PIW, Warszawa 2002.
3. Barney D., *Spółczesność sieci*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2008.
4. Bober W.J., *Powinność w świecie cyfrowym. Etyka komputerowa w świetle współczesnej filozofii moralnej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne Sp. z o.o., Warszawa 2008.

terminu w Europie zainicjowali francuscy socjologowie Alain Minc i Simon Nora w raporcie *L'informatisation de la Société*. Definicja społeczeństwa informacyjnego, najczęściej wykorzystywana w Europie pochodzi z opublikowanego w 1994 r. raportu *Europe and the Global Information Society: Recommendations to the European Council*, zwanego potocznie raportem Bangemanna, [w:] *Spółczesność informacyjna w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2006-2010*, GUS, Warszawa 2010, s. 7.

³⁷ Określenie „społeczność sieci” odnosi się według Barneya do społeczeństw, które wykazują dwie zasadnicze cechy: obecność w tych społeczeństwach technologii komunikacji sieciowej i zarządzania dystrybucją informacji; technologii, które tworzą podstawową infrastrukturę coraz większego układu społecznych, politycznych i ekonomicznych praktyk. Drugą cechą stanowi reprodukcja oraz instytucjonalizacja – pomiędzy tymi społeczeństwami – sieci, rozumianych jako podstawowe formy społecznej organizacji oraz relacje w poprzek szerokiego zakresu społecznych, politycznych i ekonomicznych konfiguracji i połączeń, w: D. Barney, *Spółczesność sieci*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2008, s. 36.

³⁸ J. Aitchinson, *Ziarna mowy*, PIW, Warszawa 2002, s. 285-287.

³⁹ J. Półturzycki, *Źródła i tendencje rozwojowe edukacji ustawicznej*, E-mentor nr 5/2004, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/7/id/97>.

5. Dobek-Ostrowska B. *Podstawy komunikacji społecznej*. Wydawnictwo Astrum, Wrocław 2002.
6. *Ekran. Mit. Rzeczywistość*, pod red. Burszta W., Wydawnictwo Książkowe „Twój Styl”, Warszawa 2003.
7. Hall E. T. *Ukryty wymiar*, Muza SA, Warszawa 2001.
8. Goban-Klas T., Sienkiewicz, P., *Spoleczeństwo informacyjne: szanse, wyzwania, zagrożenia*, FPT, Kraków 1999.
9. Grzenia J., *Komunikacja językowa w Internecie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2006.
10. Gysel U., Krinock J. A. *Advanced Distributed Learning and Community* [in:] “Information Security An International Journal”, vol. 14, 145-155, 2004.
11. Isaken G., Rarnberg P. A., Berg-Nilsen A., *Motivation & Online Learning*, Norwegian Defence Academy (2004).
12. ISN Training & ADL Competence Center TACC: ILIAS users in defense and security organizations. ISN, 2012, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: www.isn.ethz.ch/content/.../file/ILIAS%20users.pdf.
13. Kubas G. *Netykieta – kodeks etyczny czy prawo Internetu*, Kraków, INiB UJ, 2004, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: http://www.netykieta.dlawa.s.net/mgr_G.Kubas-Netykieta_Kodeks_Etyczny_Czy_Prawo_Internetu.pdf.
14. Lubina E., *Ewolucja języka edukacji zdalnej*, [w:] „E-mentor”, nr 4/2005, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: http://www.e-mentor.edu.pl/arttykul_v2.php?numer=11&id=190
15. Juszczak J., *Komunikacja człowieka z mediami*, [w:] *Edukacja medialna*, pod red. J. Gajda, S. Juszczak, B. Siemieniecki, K. Wenta, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2002.
16. Martens A., Wykład online/prezentacja: *Zasady komunikacji internetowej*, [online]. [dostęp: 2013]. Dostępny w Internecie: www.slideserve.com/xandy/zasady-komunikacji-internetowej.
17. Ożóg K., *Ustna odmiana języka ogólnego*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, pod red. J. Bartmiński, t.2, Wrocław 1993.
18. Półturzycki J., *Źródła i tendencje rozwojowe edukacji ustawicznej*, E-mentor, 2004.
19. *Słownik wyrazów obcych*, pod red. Jana Tokarskiego, PWN, Warszawa 1980.
20. *Spoleczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2006-2010*, GUS, Warszawa 2010.
21. Strona internetowa *ILIAS*, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: www.ilias.de.
22. *The Net: User Guidelines and Netiquette*, [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: <http://courses.cs.vt.edu/~cs3604/lib/Netiquette/Rinaldi/>.
23. Uździcka M., *Pogawędka internetowa – między językiem mówionym a pisanym*, [w:] *Język @ multimedia*, pod red. Dytman-Stasińska A., Stasińska J., Wrocław 2005.

24. Wierzbicka A., *Komunikacja i etykieta językowa na zajęciach on-line*, E-edukacja, 2010. [online]. [dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: http://www.e-edukacja.net /czwarta/_referaty/sesja_I Ib/12_e-edukacja.pdf.

COMMUNICATION IN DISTANCE LEARNING ILLUSTRATED WITH LMS ILIAS PLATFORM

Summary

Although distance learning tools enhance and support teaching and learning processes, they differentiate and enrich the forms of communication between all the participants of the educational process. Forms of communication, however, strongly depend on an applied tool and its functionalities. The purpose of this article is to discuss issues related to communication which takes place while using the LMS ILIAS platform in the form of hybrid teaching. Special attention is paid to the issues such as the etiquette and functions of net messages. The article may be useful for instructional designers, teachers or other trainers dealing with distance training.

Keywords: *distance learning, social communication, LMS ILIAS platform, netiquette*

NOTA BIOGRAFICZNA

mgr Małgorzata GAWLIK-KOBYLIŃSKA – jest doktorantką Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej, jej obszar zainteresowań skupia się wokół technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji dla bezpieczeństwa.

